Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. balandžio 15 d.*

(Tekstas ištaisytas 2021 m. gegužės 12 d. nutartimi)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas išlaikymo prievolių srityje – Reglamentas Nr. 4/2009 – Taikymo sritis laiko atžvilgiu – 75 straipsnis – Sprendimai, kuriuos valstybės narės teismas priėmė iki jos įstojimo į Europos Sąjungą“

Byloje C-729/19

dėl *Court of Appeal in Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) 2019 m. rugsėjo 2 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. spalio 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

TKF

prieš

Department of Justice for Northern Ireland

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai N. Wahl, F. Biltgen, L. S. Rossi (pranešėja) ir J. Passer,

generalinis advokatas G. Hogan,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. spalio 14 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– [Ištaisyta 2021 m. gegužės 12 d. nutartimi] TKF, atstovaujamos QC R. Lavery, solisitoriaus C. McGarrity ir baristerio M. McGowan,

– [Ištaisyta 2021 m. gegužės 12 d. nutartimi] *Department of Justice for Northern Ireland*, atstovaujamo K. Brown, padedamo QC T. McGleenan ir baristerės L. McMahon,

– [Ištaisyta 2021 m. gegužės 12 d. nutartimi] Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos S. Żyrek,

* Proceso kalba: anglų.

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Wilderspin,

susipažinęs su 2020 m. lapkričio 12 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 131, 2011, p. 26, ir OL L 8, 2013, p. 19) 75 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Lenkijos piliečio TKF ir *Department of Justice for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos teisingumo ministerija), centrinės institucijos, kuriai pavesta vykdyti iš šio reglamento kylančias pareigas, ginčą dėl teismo sprendimų išlaikymo prievolių srityje, Lenkijoje priimtų iki Lenkijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą, pripažinimo ir vykdymo Jungtinėje Karalystėje.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 44/2001

3 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 t., 4 sk., p. 42) 66 straipsnyje, esančiame to reglamento VI skyriuje „Pereinamosios nuostatos“, nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas tik byloms, kurios iškeliamos, ir dokumentams, kurie formaliai parengiami arba užregistruojami kaip autentiški dokumentai po šio reglamento įsigaliojimo.

2. Tačiau jeigu bylos kilmės valstybėje narėje buvo iškeltos prieš šio reglamento įsigaliojimą, po jo įsigaliojimo datos priimti teismo sprendimai pripažįstami ir vykdomi pagal III skyrių:

a) jeigu bylos kilmės valstybėje narėje buvo iškeltos po [1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32)] arba Lugano konvencijos [dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, pasirašytos Lugane 1988 m. rugsėjo 16 d. (OL L 319, 1988, p. 9)] įsigaliojimo kilmės valstybėje narėje ir valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi;

b) visais kitais atvejais, jeigu jurisdikcija buvo pagrįsta taisyklėmis, kurios atitiko taisykles, nurodytas II skyriuje arba kilmės valstybės narės ir valstybės narės, į kurią kreipiamasi, sudarytoje konvencijoje, galiojusioje bylos iškėlimo metu.“

Reglamentas Nr. 4/2009

4 Reglamento Nr. 4/2009 31, 44 ir 47 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„31) Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas tarpvalstybiniam išlaikymo išmokų išieškojimui, reikėtų numatyti valstybių narių paskirtų centrinių institucinių [institucijų] bendradarbiavimo sistemą. Šios institucijos turėtų padėti išlaikymo kreditoriams ir skolininkams pareikšti savo teises kitoje valstybėje narėje pateikdamos prašymus dėl jau priimtų sprendimų pripažinimo, vykdytinumo ir vykdymo, tokių sprendimų keitimo arba sprendimo priėmimo. Jos taip pat turėtų keistis informacija, kad nustatytų skolininkų bei kreditorių buvimo vietą ir, jei būtina, nustatytų jų pajamas bei turtą. Be to, jos turėtų tarpusavyje bendradarbiauti keisdamosi bendro pobūdžio informacija ir skatindamos savo valstybių narių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą.

<…>

44) Šiuo reglamentu turėtų būti iš dalies pakeistas Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 pakeičiant to reglamento nuostatas, taikytinas išlaikymo prievolėms. Atsižvelgdamos į šio reglamento pereinamojo laikotarpio nuostatas, valstybės narės nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos išlaikymo prievolių srityje turėtų taikyti ne Reglamento (EB) Nr. 44/2001 nuostatas, o šio reglamento nuostatas dėl jurisdikcijos, teismo sprendimų pripažinimo, vykdytinumo ir vykdymo bei teisinės pagalbos.

<…>

47) Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties, 1 ir 2 straipsnius Jungtinė Karalystė nedalyvauja priimant šį reglamentą, ir jis nėra jai privalomas ar taikomas. Tačiau tai neapriboja Jungtinės Karalystės galimybės pranešti apie savo ketinimą pripažinti šį reglamentą po jo priėmimo pagal minėto protokolo 4 straipsnį.“

5 Reglamento Nr. 4/2009 1 straipsnio „Taikymo sritis“ 2 dalyje numatyta:

„Šiame reglamente „valstybė narė“ – visos valstybės narės, kurioms taikomas šis reglamentas.“

6 To paties reglamento 2 straipsnio „Sąvokos“ 1 dalyje nurodyta:

„Šio reglamento tikslais:

1) teismo sprendimas – valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl išlaikymo prievolių, neatsižvelgiant į tai, kaip tas sprendimas įvardijamas, įskaitant teismo nutartį, įsakymą, sprendimą ar vykdomąjį raštą, taip pat teismo pareigūno sprendimas dėl proceso išlaidų sumos nustatymo. VII ir VIII skyrių tikslas „teismo sprendimas“ taip pat reiškia trečiojoje valstybėje priimtą sprendimą dėl išlaikymo prievolių;

<…>

4) kilmės valstybė narė – valstybės narė, kurioje <…> buvo priimtas teismo sprendimas <…>;

5) vykdymo valstybė narė – valstybė narė, kurioje prašoma vykdyti teismo sprendimą <…>;

6) prašančioji valstybė narė – valstybė narė, kurios centrinė institucija perduoda prašymą pagal VII skyrių;

7) prašomoji valstybė narė – valstybė narė, kurios centrinė institucija gauna prašymą pagal VII skyrių;

<…>“

7 Šio reglamento IV skyrių „Teismo sprendimų pripažinimas, vykdytinumas ir vykdymas“ sudaro trys skirsniai. Pagal šio reglamento 16 straipsnį šio reglamento 1 skirsnis, apimantis 17–22 straipsnius, taikomas sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuriai privalomas 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (toliau – Hagos protokolas). 2 skirsnis, apimantis šio reglamento 23–38 straipsnius, taikomas teismo sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuriai šis protokolas nėra privalomas. 3 skirsnyje, apimančiame to paties reglamento 39–43 straipsnius, įtvirtintos visiems sprendimams bendros nuostatos.

8 Šio reglamento 23 straipsnio 1 dalyje išdėstyta:

„Teismo sprendimą, priimtą valstybėje narėje, kuriai neprivalomas 2007 m. Hagos protokolas, kitos valstybės narės pripažįsta nereikalaudamos taikyti jokios specialios procedūros.“

9 Reglamento Nr. 4/2009 24 straipsnyje „Atsisakymo pripažinti pagrindai“ nustatyta:

„Teismo sprendimas nepripažįstamas:

a) jei toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai. Atitikimo viešajai tvarkai tikrinimas, negali būti taikomas taisyklėms dėl jurisdikcijos;

b) kai jis priimtas atsakovui nedalyvavus teismo procese, jei atsakovui bylos iškėlimo dokumentas arba lygiavertis dokumentas nebuvo įteiktas tinkamu laiku ir tokiu būdu, kad jis galėtų pasiruošti gynybai, išskyrus atvejus, kai jis neužginčijo teismo sprendimo tada, kai buvo įmanoma tai padaryti;

<…>“

10 Šio reglamento 26 straipsnyje „Vykdytinumas“ numatyta:

„Valstybėje narėje, kuriai 2007 m. Hagos protokolas neprivalomas, priimtas teismo sprendimas, vykdytinas toje valstybėje, yra vykdytinas ir kitoje valstybėje narėje, jei bet kurios suinteresuotos šalies prašymu jis buvo paskelbtas vykdytinu joje.“

11 Reglamento Nr. 4/2009 VII skyriuje įtvirtintos nuostatos, susijusios su centrinių institucijų bendradarbiavimu. Šios nuostatos išdėstytos minėto reglamento 49–63 straipsniuose.

12 Šio reglamento 51 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„1. Centrinės institucijos teikia pagalbą dėl 56 straipsnyje nurodytų prašymų ir visų pirma:

a) perduoda ir priima tokius prašymus;

b) inicijuoja arba palengvina su tokiais prašymais susijusio proceso pradėjimą.“

13 Reglamento Nr. 4/2009 55 straipsnyje „Prašymo pateikimas per centrines institucijas“ nustatyta:

„Prašymas pagal šį skyrių turi būti teikiamas prašomosios valstybės narės centrinei institucijai per valstybės narės, kurioje pareiškėjas gyvena, centrinę instituciją.“

14 Šio reglamento 56 straipsnio 1 ir 2 dalyse išdėstyta:

„1. Kreditorius, siekdamas išieškoti išlaikymo išmokas pagal šį reglamentą, gali teikti tokius prašymus:

a) dėl teismo sprendimo pripažinimo ar pripažinimo ir paskelbimo vykdytinu;

b) dėl teismo sprendimo, priimto arba pripažinto prašomojoje valstybėje narėje, vykdymo;

c) dėl teismo sprendimo priėmimo prašomojoje valstybėje narėje, kai nėra galiojančio teismo sprendimo, įskaitant, kai būtina, tėvystės ar motinystės nustatymą;

d) dėl teismo sprendimo priėmimo prašomojoje valstybėje narėje, kai kitoje valstybėje nei prašomoji valstybė narė priimto teismo sprendimo negalima pripažinti ir paskelbti vykdytinu;

e) dėl teismo sprendimo, priimto prašomojoje valstybėje narėje, keitimo;

f) dėl teismo sprendimo, priimto kitoje valstybėje nei prašomoji valstybė narė, keitimo.

2. Skolininkas, kurio nenaudai priimtas teismo sprendimas dėl išlaikymo, gali teikti tokius prašymus:

a) dėl teismo sprendimo, kurio pagrindu sustabdomas arba apribojamas ankstesnio teismo sprendimo vykdymas prašomojoje valstybėje narėje, pripažinimo;

b) dėl teismo sprendimo, priimto prašomojoje valstybėje narėje, keitimo;

c) dėl teismo sprendimo, priimto kitoje valstybėje nei prašomoji valstybė narė, keitimo.“

15 Minėto reglamento 75 straipsnis „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“, esantis jo IX skyriuje „Bendrosios ir baigiamosios nuostatos“, suformuluotas taip:

„1. Šis reglamentas taikomas tik po jo taikymo pradžios dienos iškeltoms byloms, patvirtintiems ar sudarytiems teisminiams susitarimams ir parengtiems autentiškiems dokumentams, laikantis 2 ir 3 dalių.

2. IV skyriaus 2 ir 3 skirsniai taikomi:

a) anksčiau nei šio reglamento taikymo pradžios diena valstybėse narėse priimtiems teismo sprendimams, dėl kurių prašymas pripažinti ir paskelbti juos vykdytinais buvo pateiktas po tos dienos;

b) teismo sprendimams, priimtiems po šio reglamento taikymo pradžios dienos, procesuose, pradėtuose iki tos dienos,

tiek, kiek tokie teismo sprendimai patenka į Reglamento (EB) Nr. 44/2001 taikymo sritį pripažinimo ir vykdymo tikslais.

<…>

3. VII skyrius dėl centrinių institucijų bendradarbiavimo taikomas prašymams, kuriuos centrinė institucija gavo pradėjus taikyti šį reglamentą.“

16 To paties reglamento 76 straipsnyje „Įsigaliojimas“ numatyta:

„Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dienos.

2 straipsnio 2 dalis, 47 straipsnio 3 dalis, 71, 72 ir 73 straipsniai taikomi nuo 2010 m. rugsėjo 18 d.

Išskyrus antroje pastraipoje nurodytas nuostatas, šis reglamentas taikomas nuo 2011 m. birželio 18 d., jei tą dieną Bendrijoje jau bus pradėtas taikyti 2007 m. Hagos protokolas. Jei protokolas tuo metu bus dar netaikomas, šis reglamentas taikomas nuo to protokolo taikymo Bendrijoje pradžios dienos.

<…>“

Sprendimas 2009/451/EB

17 Pagal 2009 m. birželio 8 d. Komisijos sprendimo 2009/451/EB dėl Jungtinės Karalystės ketinimo pripažinti [Reglamentą Nr. 4/2009] (OL L 149, 2009, p. 73) 2 straipsnį tas reglamentas Jungtinėje Karalystėje įsigaliojo 2009 m. liepos 1 d.

Sprendimas 2009/941/EB

18 Remiantis 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimo 2009/941/EB, kuriuo Europos bendrija sudaro 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (OL L 331, 2009, p. 17), 4 straipsnio 1 dalimi, šio protokolo taisyklės Sąjungoje laikinai taikomos nuo 2011 m. birželio 18 d.

Jungtinės Karalystės teisė

19 Reglamentas Nr. 4/2009 Jungtinėje Karalystėje (įskaitant Šiaurės Airiją) buvo įgyvendintas *Civil Jurisdiction and Judgments (Maintenance) Regulations* (SI 2011/1484) (2011 m. Civilinės jurisdikcijos ir teismo sprendimų (dėl išlaikymo prievolių) taisyklės Nr. 1484).

20 *Magistrates' Courts (Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982) Rules (Northern Ireland) 1986* (1986 m. Šiaurės Airijos Magistratų teismų taisyklių (1982 m. Įstatymas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse bylose) 4 straipsnio 1A dalyje nustatyta:

„Jei *Magistrates' Court for the Petty Sessions* (Magistratų apygardos teismas) kancleris gauna prašymą pagal [Reglamento Nr. 4/2009] 26 straipsnį įregistruoti sprendimą dėl išlaikymo prievolių, priimtą šiame reglamente nurodytoje valstybėje, išskyrus Jungtinę Karalystę, vykdymui, jis privalo, remdamasis minėto reglamento 24 straipsniu ir šio straipsnio 3 bei 4 dalimis, įregistruoti šį sprendimą tame teisme, įrašydamas pastabą registracijos žurnale ir ją pasirašydamas.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

21 TKF ir AKF, abu Lenkijos piliečiai, 1991 m. susituokė Lenkijoje. Jie susilaukė dviejų sūnų.

22 1999 m. balandžio 1 d. Lenkijos teismas TKF atžvilgiu priėmė sprendimą dėl išlaikymo AKF naudai.

23 2002 m. gruodžio mėn. Lenkijos teismuose buvo pradėti nauji procesai dėl išlaikymo. Pasibaigus šiems procesams, 2003 m. vasario 14 d. buvo priimti nauji sprendimai dėl išlaikymo, kuriais buvo iš dalies pakeistas pirminis sprendimas.

24 2004 m. TKF ir AKF išsiskyrė. 2006 m. rugpjūčio mėn. TKF atvyko į Šiaurės Airiją, kur nuo to laiko tebegyvena.

25 2013 m. spalio 24 d. ir 2014 m. rugpjūčio 15 d. sprendimais (toliau – sprendimai įregistruoti) *Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey* (Magistratų teismas, Belfasto ir Niutonabio apygarda, Jungtinė Karalystė) kancleris įregistravo ir paskelbė vykdytinais du 2003 m. vasario 14 d. Lenkijos teismų sprendimus dėl išlaikymo. Sprendimai įregistruoti buvo priimti pagal Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnį. Juose taip pat nurodyta, kad tokiu būdu įregistruoti teismo sprendimai yra vykdytini pagal to paties reglamento IV skyriaus 2 skirsnį.

26 TKF apskundė sprendimus įregistruoti *High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division* (Šiaurės Airijos Aukštasis Teisingumo Teismas, Karalienės suolo skyrius, Jungtinė Karalystė). Grįsdamas šį skundą jis iš esmės teigė, kad Lenkijos Respublika nebuvo valstybė narė tuo metu, kai buvo priimti atitinkami sprendimai dėl išlaikymo, todėl šiuo atveju šio reglamento IV skyriaus 2 skirsnis netaikytinas. Jis taip pat teigė, kad to reglamento 23 ir 26 straipsniai netaikomi minėtiems sprendimams ir kad bet kuriuo atveju šie sprendimai nesuderinami su to paties reglamento 24 straipsniu, nes nėra įrodymų, kad TFK žinojo apie atitinkamus procesus, juose dalyvavo arba kad jam buvo juose atstovaujama.

27 *High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division* (Šiaurės Airijos Aukštasis Teisingumo Teismas, Karalienės suolo skyrius) šį skundą atmetė motyvuodamas tuo, kad Reglamente Nr. 4/2009 nėra jokios nuostatos, pagal kurią valstybės narės teismo sprendimams dėl išlaikymo šis reglamentas taikomas tik po to, kai ši valstybė narė įstojo į Sąjungą. Be to, to teismo manymu, nors Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalis netaikoma, šiuo atveju turi būti taikomas to reglamento VII skyrius pagal 75 straipsnio 3 dalį, nes Lenkijos Respublika yra Hagos protokolą pasirašiusi šalis. Todėl minėtas teismas nusprendė, kad Lenkijos teismo sprendimai pagal šį skyrių buvo tinkamai įregistruoti ir vykdomi.

28 TKF apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, o šiam kyla abejonių dėl Reglamento Nr. 4/2009 taikytinumo sprendimams dėl išlaikymo prievolių, kurie Lenkijoje buvo priimti iki šiai valstybei narei įstojant į Sąjungą, taip pat dėl to, ar *Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey* (Magistratų teismas, Belfasto ir Niutonabio apygarda) turėjo jurisdikciją įregistruoti atitinkamus sprendimus pagal kurią nors iš šio reglamento 75 straipsnio nuostatų.

29 Šiomis aplinkybėmis *Court of Appeal in Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma tik „sprendimams“, priimtiems valstybėse, kurios šių sprendimų priėmimo metu buvo ES valstybės narės?

2) Atsižvelgiant į tai, kad [Lenkijos Respublika] dabar yra Sąjungos valstybė narė, privalanti laikytis Hagos protokolo, ar sprendimai dėl išlaikymo, kuriuos Lenkijos teismas priėmė 1999 m. ir 2003 m., t. y. iki [Lenkijos Respublikai] įstojant į Sąjungą, gali būti registruojami ir vykdomi kitoje Sąjungos valstybėje narėje pagal kurią nors iš Reglamento Nr. 4/2009 nuostatų, visų pirma pagal:
   a) Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 3 dalį ir 56 straipsnį;
   b) Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalį ir IV skyriaus 2 skirsnį;
   c) Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punktą ir IV skyriaus 3 skirsnį;
   d) kuriuos nors kitus Reglamento Nr. 4/2009 straipsnius?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

30 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas tik nacionalinių teismų sprendimams, priimtiems valstybėse, kurios šių sprendimų priėmimo metu jau buvo Sąjungos narės.

31 Iš pradžių reikia priminti, kad Reglamentu Nr. 4/2009 Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino Reglamente Nr. 44/2001 įtvirtintas nuostatas dėl išlaikymo prievolių pakeisti nuostatomis, kuriomis, atsižvelgiant į tai, kad išlaikymo įsiskolinimų vykdymas yra ypač skubus, supaprastinamas procesas vykdymą užtikrinančiame teisme, taigi jis tampa greitesnis (2020 m. birželio 4 d. Sprendimo *FX (prieštaravimas išlaikymo reikalavimo vykdymui)*, C-41/19, EU:C:2020:425, 32 punktas).

32 Kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas, Reglamentas Nr. 4/2009 yra *lex specialis*, kiek tai susiję, be kita ko, su jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų konkrečioje išlaikymo prievolių srityje pripažinimo ir vykdymo klausimais (2020 m. birželio 4 d. Sprendimo *FX (prieštaravimas išlaikymo reikalavimo vykdymui)*, C-41/19, EU:C:2020:425, 33 punktas).

33 Konkrečiai kalbant apie šio reglamento 75 straipsnį „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“, pažymėtina, kad jo 1 dalyje numatyta, jog minėtas reglamentas paprastai taikomas tik po jo taikymo pradžios dienos iškeltoms byloms, patvirtintiems ar sudarytiems teisminiams susitarimams ir parengtiems autentiškiems dokumentams.

34 Vis dėlto, nukrypstant nuo šios bendrosios taisyklės, pagal minėto 75 straipsnio 2 dalį Reglamento Nr. 4/2009 IV skyriaus 2 ir 3 skirsniai taikomi tam tikriems sprendimams ir procesams, priimtiems ar pradėtiems iki šio reglamento taikymo pradžios dienos.

35 Šiuo atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami sprendimai dėl išlaikymo prievolių, kurių registracija ir vykdymas Jungtinėje Karalystėje yra ginčijami, Lenkijoje buvo priimti 2003 m. vasario 14 d., t. y. prieš pradedant taikyti Reglamentą Nr. 4/2009. Kaip matyti iš šio reglamento 76 straipsnio trečios pastraipos, išskyrus jo antroje pastraipoje nurodytas nuostatas, šis reglamentas taikomas nuo 2011 m. birželio 18 d., jei tą dieną Sąjungoje jau bus taikomas Hagos protokolas. Remiantis Sprendimo 2009/941 4 straipsniu, 2011 m. birželio 18 d. šis protokolas Sąjungoje jau buvo taikomas.

36 Kita vertus, šie sprendimai Šiaurės Airijoje buvo įregistruoti ir paskelbti vykdytinais 2013 m. spalio 24 d. ir 2014 m. rugpjūčio 15 d. sprendimais, todėl tikėtina, kad šių sprendimų pripažinimo ir paskelbimo vykdytinais buvo prašoma po to, kai buvo pradėtas taikyti Reglamentas Nr. 4/2009, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

37 Taigi, jei taip būtų, atrodo, kad šioje byloje iš esmės svarbus šio reglamento 75 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytas atvejis, nes jis susijęs su sprendimais, priimtais valstybėse narėse iki šio reglamento taikymo pradžios dienos, dėl kurių pripažinimo ir paskelbimo vykdytinais prašymai pateikti po tos dienos.

38 Turint tai omenyje, reikia priminti, kad Lenkijos Respublika įstojo į Sąjungą 2004 m. gegužės 1 d., t. y. po to, kai buvo priimti visi minėti sprendimai dėl išlaikymo prievolių, tačiau prieš pateikiant prašymus šiuos sprendimus pripažinti ir vykdyti.

39 Todėl reikia nustatyti, ar Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punktas taikomas tik sprendimams dėl išlaikymo prievolių, priimtiems valstybėse, kurios šių sprendimų priėmimo dieną jau buvo Sąjungos narės, ar ši nuostata taip pat gali būti taikoma sprendimams, priimtiems iki šio reglamento taikymo pradžios dienos valstybėje, kuri tapo Sąjungos nare tik po to, kai jie buvo priimti.

40 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *L*, C-656/13, EU:C:2014:2364, 38 punktas).

41 Dėl Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punkto formuluotės pažymėtina, kad jame kalbama apie „valstybėse narėse priimtus“ sprendimus.

42 Be to, pagal minėto reglamento 2 straipsnio 1 dalies 1 punkto pirmą sakinį „teismo sprendimas“ – „valstybės narės“ teismo priimtas sprendimas dėl išlaikymo prievolių.

43 Vis dėlto, kaip pažymėjo Komisija, vien kartu vertinamos šių dviejų nuostatų formuluotės neleidžia daryti išvados, kad sprendimą, kaip jis suprantamas pagal pirmąją iš šių nuostatų, turi priimti valstybės, kuri šio sprendimo priėmimo dieną jau buvo Sąjungos narė, teismas. Iš tiesų, nors iš tokių formuluočių matyti, jog būtina, kad tuo momentu, kai sprendžiama dėl sprendimo pripažinimo ar vykdymo, būtų galima konstatuoti, jog tokį sprendimą priėmė valstybė, kuri tuo metu turėjo Sąjungos valstybės narės statusą, šios formuluotės nereiškia, kad ji privalėjo turėti tokį statusą priimdama atitinkamą sprendimą.

44 Taip pat reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punkto kontekstą ir teisės akto, kuriame jis įtvirtintas, tikslus.

45 Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad iš Reglamento Nr. 4/2009 44 konstatuojamosios dalies matyti, jog šio reglamento 75 straipsnyje nustatytų pereinamojo laikotarpio nuostatų paskirtis yra užtikrinti perėjimą nuo išlaikymo prievolių sistemos, numatytos Reglamente Nr. 44/2001, prie sistemos, numatytos Reglamente Nr. 4/2009, taip sudarant sąlygas pripažinti ir vykdyti teismo sprendimus, priimtus pagal Reglamentą Nr. 44/2001.

46 Be to, iš Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos matyti, kad šio reglamento 75 straipsnio 2 dalies a punktas taikomas tik su sąlyga, kad jame nurodyti sprendimai, kiek tai susiję su jų pripažinimu ir vykdymu, patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

47 Reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Reglamento Nr. 44/2001 66 straipsnio 1 dalies, šio reglamento nuostatos taikomos tik ieškiniams, pareikštiems po šio reglamento įsigaliojimo. Šis principas taikytinas tiek teismų jurisdikcijos klausimui, tiek teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo nuostatoms (2012 m. birželio 21 d. Sprendimo *Wolf Naturprodukte*, C-514/10, EU:C:2012:367, 21 punktas).

48 Vis dėlto Reglamento Nr. 44/2001 66 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad, nukrypstant nuo minėto principo, šio reglamento nuostatos dėl teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo taikomos sprendimams, priimtiems dėl po šio reglamento įsigaliojimo kilmės valstybėje narėje pareikštų ieškinių, jeigu ieškinys buvo pareikštas po Briuselio konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse bylose pripažinimo ir vykdymo ir Lugano konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Lugano konvencija) įsigaliojimo kilmės valstybėje narėje ir valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi.

49 Šiuo aspektu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog tam, kad Reglamentas Nr. 44/2001 būtų taikomas teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo tikslais, būtina, kad šio sprendimo paskelbimo momentu šis reglamentas būtų galiojęs ir kilmės valstybėje narėje, t. y. valstybėje, kurioje buvo

priimtas teismo sprendimas, ir valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, t. y. valstybėje, kurioje prašoma pripažinti ir įvykdyti šį teismo sprendimą (šiuo klausimu žr. 2012 m. birželio 21 d. Sprendimo *Wolf Naturprodukte*, C-514/10, EU:C:2012:367, 34 punktą).

50 Vadinasi, valstybės, kuri šių sprendimų priėmimo dieną dar nebuvo Sąjungos narė ir kurioje dėl šios priežasties Reglamentas Nr. 44/2001 dar negaliojo, teismo priimti sprendimai dėl išlaikymo prievolių nepatenka į šio reglamento taikymo sritį.

51 Tokiu atveju neturi reikšmės tai, ar ieškiniai, dėl kurių buvo priimti šie sprendimai, buvo pareikšti po to, kai atitinkamoje valstybėje įsigaliojo Lugano konvencija, nes minėtų sprendimų priėmimo dieną Reglamentas Nr. 44/2001 šioje valstybėje dar negaliojo.

52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, tokie sprendimai taip pat nepatenka į Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punkte įtvirtintos pereinamojo laikotarpio nuostatos taikymo sritį.

53 Kadangi valstybėse, kurios nebuvo Sąjungos narės, priimti sprendimai nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, joms neturi būti taikomos Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnyje įtvirtintos pereinamojo laikotarpio nuostatos, kuriomis, kaip priminta šio sprendimo 45 punkte, siekiama užtikrinti teismo sprendimų, priimtų pagal pirmąjį reglamentą, pripažinimą ir vykdymą.

54 Galiausiai toks Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punkto aiškinimas taip pat atitinka principą, kad, kaip konstatuota šio sprendimo 34 punkte, taisyklė, kaip antai minėta nuostata, leidžianti nukrypti nuo bendros taisyklės, turi būti aiškinama siaurai (šiuo klausimu žr. 2007 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Granberg*, C-330/05, EU:C:2007:679, 30 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

55 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas tik sprendimams, kuriuos priėmė valstybių, kurios tų sprendimų priėmimo dieną jau buvo Sąjungos narės, nacionaliniai teismai.

Dėl antrojo klausimo

56 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamentas Nr. 4/2009 turi būti aiškinamas taip, kad pagal jo 75 straipsnį arba bet kurią kitą šio reglamento nuostatą leidžiama, kad sprendimai dėl išlaikymo prievolių, priimti valstybėje iki jos įstojimo į Sąjungą ir iki šio reglamento taikymo pradžios dienos, po šios valstybės įstojimo į Sąjungą būtų pripažįstami ir vykdomi kitoje valstybėje narėje.

57 Iš pradžių reikia priminti, kad, kaip pažymėta šio sprendimo 33 punkte, Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog minėtas reglamentas paprastai taikomas tik po jo taikymo pradžios dienos iškeltoms byloms, patvirtintiems ar sudarytiems teisminiams susitarimams ir parengtiems autentiškiems dokumentams.

58 Be to, vieninteles šios taisyklės išimtis Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai numatė Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 ir 3 dalyse.

59 Vis dėlto, kiek tai susiję su šio reglamento 75 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta leidžiančia nukrypti nuostata, iš atsakymo į pirmąjį klausimą matyti, kad ši nuostata taikoma tik sprendimams, priimtiems valstybėse, kurios jų paskelbimo dieną jau buvo Sąjungos narės. Taip nėra pagrindinėje byloje nagrinėjamų sprendimų dėl išlaikymo prievolių, priimtų 2003 m. vasario 14 d. Lenkijoje, t. y. valstybėje, kuri įstojo į Sąjungą tik 2004 m. gegužės 1 d., atveju. Todėl ši nuostata negali pagrįsti tokių teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo kitoje valstybėje narėje.

60 Dėl Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies b punkte numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos pažymėtina, kad ji susijusi su sprendimais, priimtais nuo šio reglamento taikymo pradžios dienos, užbaigus iki tos dienos pradėtus procesus. Taigi neatrodo, kad ji taikytina pagrindinėje byloje, nes, kaip matyti iš šio sprendimo 35 punkto, pagrindinėje byloje nagrinėjami sprendimai dėl išlaikymo prievolių buvo priimti prieš pradedant taikyti tą reglamentą.

61 Be to, kaip pažymėta šio sprendimo 46 punkte, iš Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos matyti, jog ši pastraipa taikoma tik su sąlyga, kad joje nurodyti sprendimai, kiek tai susiję su jų pripažinimu ir vykdymu, patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

62 Reglamentas Nr. 44/2001 Lenkijoje įsigaliojo tik 2004 m. gegužės 1 d.

63 Vadinasi, kaip matyti iš šio sprendimo 50 punkto, pagrindinėje byloje nagrinėjami sprendimai dėl išlaikymo prievolių nepatenka į šio reglamento taikymo sritį, todėl, kaip taip pat matyti iš šio sprendimo 60 punkto, jiems netaikoma ir Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalis.

64 Šiuo aspektu Lenkijos vyriausybės žodinėse pastabose nurodyta ir su Reglamento Nr. 44/2001 66 straipsnio 2 dalies a punktu susijusi aplinkybė, kad Lugano konvencija Lenkijoje įsigaliojo 2000 m. vasario 1 d., negali paneigti tokio aiškinimo, kaip matyti iš šio sprendimo 51 punkto.

65 Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad šio reglamento VII skyrius, susijęs su centrinių institucijų bendradarbiavimu, taikomas ieškiniams ir prašymams, centrinės institucijos gautiems nuo šio reglamento taikymo pradžios dienos.

66 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad iš Reglamento Nr. 4/2009 31 konstatuojamosios dalies matyti, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo įtvirtinti centrinių institucijų bendradarbiavimą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos tarpvalstybiniam išlaikymo išmokų išieškojimui ir suteikta pagalba išlaikymo kreditoriams ir skolininkams naudojantis savo teisėmis kitoje valstybėje narėje (2017 m. vasario 9 d. Sprendimo *S.*, C-283/16, EU:C:2017:104, 35 punktas).

67 Konkrečiau kalbant, pagal minėto reglamento 51 straipsnio 1 dalį šios institucijos teikia pagalbą, susijusią su jo 56 straipsnyje nurodytais prašymais, perduodamos ir gaudamos šiuos prašymus, taip pat inicijuodamos su šiais prašymais susijusias procedūras arba jas palengvindamos.

68 Pagal šio 56 straipsnio 1 dalį kreditorius, siekdamas išlaikymo išmokų išieškojimo pagal Reglamentą Nr. 4/2009, gali pateikti kelių rūšių prašymus, t. y. iš esmės prašymą pripažinti ir (arba) paskelbti vykdytinu teismo sprendimą, prašymą vykdyti teismo sprendimą, priimtą arba pripažintą valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, prašymą priimti teismo sprendimą valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, arba prašymą pakeisti teismo sprendimą. Tokiu atveju pagal minėto reglamento 55 straipsnį kreditorius turi kreiptis į valstybės narės, kurioje gyvena, centrinę instituciją ir ši privalo prašymą persiųsti prašomosios valstybės narės centrinei institucijai.

69 Skolininkas pagal Reglamento Nr. 4/2009 56 straipsnio 2 dalį gali prašyti pripažinti teismo sprendimą, kuriuo sustabdomas ar apribojamas ankstesnio sprendimo vykdymas, arba prašyti pakeisti sprendimą.

70 Iš šio sprendimo 66–68 punktuose paminėtų nuostatų, įtvirtintų Reglamento Nr. 4/2009 VII skyriuje, matyti, kad centrinės institucijos šiuo atžvilgiu tik teikia paramą išlaikymo kreditoriui arba skolininkui, kurie to prašo, kad jų reikalavimai būtų perduoti ar gauti arba kad būtų pradėtos su šiais prašymais susijusios procedūros pagal šio reglamento 56 straipsnį.

71 Kita vertus, minėtos nuostatos nesusijusios su teismo sprendimų dėl išlaikymo prievolių pripažinimo ar vykdymo sąlygomis; šioms sąlygoms taikomas tik minėto reglamento IV skyrius „Teismo sprendimų pripažinimas, vykdytinumas ir vykdymas“, į kurį daroma nuoroda to reglamento 75 straipsnio 2 dalyje, bet ne šio straipsnio 3 dalyje.

72 Todėl teismo sprendimai dėl išlaikymo prievolių, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, priimti valstybėje iki jos įstojimo į Sąjungą ir iki Reglamento Nr. 4/2009 taikymo pradžios dienos, šiai valstybei įstojus į Sąjungą negali būti pripažįstami ir vykdomi kitoje valstybėje narėje pagal šio reglamento 75 straipsnio 3 dalį.

73 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad prašymo suteikti pagalbą pateikimas centrinėms institucijoms pagal Reglamento Nr. 4/2009 VII skyriaus nuostatas yra teisė, o ne pareiga. Todėl toks prašymas nėra privalomas ir teikiamas, tik jeigu išlaikymo kreditorius nori pasinaudoti pagalba, pavyzdžiui, siekdamas įveikti tam tikrus konkrečius sunkumus, kaip antai nustatyti išlaikymo skolininko buvimo vietą (2017 m. vasario 9 d. Sprendimo *S.*, C-283/16, EU:C:2017:104, 40 punktas).

74 Kaip savo išvados 47 punkte nurodė generalinis advokatas, sutikus su tuo, kad sprendimo, kurį valstybės teismas priėmė iki šiai valstybei įstojant į Sąjungą, pripažinimas ir vykdymas gali priklausyti nuo to, ar buvo pasinaudota įvairiais būdais, kurie VII skyriuje suteikiami kreditoriui tam, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl išlaikymo prievolių, būtų diskriminuojami kreditoriai, kurie nusprendžia pateikti prašymą per centrines institucijas, palyginti su tais, kurie nusprendžia tiesiogiai kreiptis į kompetentingas institucijas.

75 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamentas Nr. 4/2009 turi būti aiškinamas taip, kad jokia šio reglamento nuostata neleidžia teismo sprendimų dėl išlaikymo prievolių, priimtų valstybėje iki jos įstojimo į Sąjungą ir iki šio reglamento taikymo pradžios dienos, po šios valstybės įstojimo į Sąjungą pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

76 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje 75 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas tik sprendimams, kuriuos priėmė valstybių, kurios tų sprendimų priėmimo dieną jau buvo Europos Sąjungos narės, nacionaliniai teismai.**

2. **Reglamentas Nr. 4/2009 turi būti aiškinamas taip, kad jokia šio reglamento nuostata neleidžia teismo sprendimų dėl išlaikymo prievolių, priimtų valstybėje iki jos įstojimo į Europos Sąjungą ir iki šio reglamento taikymo pradžios dienos, po šios valstybės įstojimo į Sąjungą pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje.**

Parašai.